Vidas Daminaitis

Archeologinių tyrinėjimų Katedros a. Nr. 1 (aplink bokštą) apžvalga

1993 m. birželio mėn. buvo pradėti Arkikatedros Bazilikos varpinės apatinės dalies remonto darbai, norint apsaugoti jos mūrus nuo drėgmės. Pagal paruoštą projektą buvo numatyta aplink bokštą iškasti 1 m pločio ir O,7-1 m gylio tranšėją. Pabandžius kasti truputį giliau, bokšto ŠR pusėje aptiktos gynybinės sienos liekanos. Buvo nuspręsta atlikti išsamesnius archeologinius tyrimus. Bokšto ŠR pusėje ištirta apie 19 kv. m, o P pusėje - 2O kv. m. Bokšto ŠR pusėje, 1,2 m gylyje buvo surasta 2,O5 m pločio gynybinės sienos dalis. Atkastos sienos ilgis yra 2,5 m. Šiame plote iškasti pavyko tik iki 3,5 m gylio. Giliau kasti trukdė gruntiniai vandenys. Zonduojant nustatyta, kad gynybinės sienos banketė buvo 7 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Šiame plote buvo atkasta ir keturkampio bokšto ŠR siena. Bokšto, kaip ir gynybinės sienos, pamatai įkasti 7 m. Kvadratinis bokštas ir gynybinė siena XIV a. pab. buvo labai sugriauti, kada Vilniaus pilys buvo smarkiausiai puolamos. 1,7 m gylyje, keturkampio bokšto ir gynybinės sienos sandūroje, atkastas storas griuvenų, degėsių sluoksnis, kuriame surasti 41 ir 17 cm skersmens akmeniniai sviediniai. Griuvenų sluoksnis ir minėti sviediniai leidžia tvirtinti, kad dabartinis apvalus bokštas XIV a. pabaigoje buvo keturkampis. Taip pat surasta XVII a. II pusės pastato pamatai, kurie pastatyti ant sugriautos gynybinės sienos liekanų.

Bokšto PV pusėje, 1,4-1,9 m gylyje, surastas bokštą juosiančio akmenų grindinio fragmentas, kuris datuojamas XVII a. II - ąja puse. Grindinys arčiau bokšto išardytas, matyt, remontuojant

bokštą. Aplink, 3 m gylyje, rasta kito -stambesnių akmenų - grindinio liekanų. Prie bokšto ir jis sunaikintas. Sluoksnyje tarp šių grindinių rastos dvi Jono Kazimiero monetos ir XVI, XVII a. datuojamų keramikos šukių. Išplėtus tyrimus, už akmenų plotų apvado ribų surastas O,8 m storio pamatas ir rūsio skliautas jo R pusėje. Siena ir skliautas išgriauti XX a., įrengiant inžinerines komunikacijas. Anot architekto S. Lasavicko, šis pastatas datuojamas renesansinės statybos laikotarpiu. Rūsio skliautas prišlietas prie ankstesnės gotikinės sienos, kuri rėmėsi į bokšto pamatus. Norint sužinoti tikslius keturkampio bokšto matmenis ir jo statybos laikotarpį bei atsakyti į kitus istorijos keliamus klausimus, būtini išsamesni ir ilgalaikiai archeologiniai tyrimai.

Birutė Lisauskaitė

Archeologiniai tyrimai Trakų pusiasalio pilyje

1992-1993 m. buvo tyrinėjama Trakų pusiasalio pilyje, šalia Aukų kalno. Tyrimus paskatino išlikusio autentiško sienos fragmento tarp griovio ir ŠR bokštelio (prie Bernardinų ežero) konservavimas.

Šioje teritorijoje, tokie tyrimai buvo vykdyti 1968 m. archeologo K. Meko. Jo ataskaitos nepavyko rasti, PRPI archyve saugomi tik architektūriniai apmatavimai, kuriuos atliko S. Mikulionis (PKI Nr. 5O-65/2917).

Mūrinė gynybinės sienos dalis pastatyta pakeičiant medinę ir vėliausiai visame Trakų pusiasalio pilies komplekse, nes ji buvo labiausiai nutolusi nuo galimų puolimo krypčių.